

Sytuacja osób młodych na rynku pracy I – XI 2024

1. W okresie od stycznia do listopada 2024 roku odnotowano więcej rejestracji osób po raz kolejny w ogólnej populacji bezrobotnych w PUP - [79,3 proc.] jak wśród subpopulacji osób do 30 roku życia [63,4 proc.]. Analogicznie bezrobotni zarejestrowani po raz pierwszy stanowili 20,7 proc. napływu, a wśród młodych bezrobotnych rejestracje po raz pierwszy stanowiły 36,6 proc.
2. Osoby bezrobotne do 30 roku życia stanowią zbiorowość, którą można znacznie łatwiej aktywizować niż bezrobotnych posiadających wieloletnie (zarówno pozytywne jak i negatywne) doświadczenie zawodowe. Formy subsydiowane wśród młodych są efektywniejsze niż np. wśród osób biernych zawodowo czy wykluczonych z różnych powodów z rynku pracy. Z reguły młodzi bezrobotni szybko opuszczają rejestry i podejmują zatrudnienie. **Staże** – stanowią formę aktywną, z której najchętniej korzystają osoby młode.
3. W okresie I–XI 2024 roku osoby do 30 roku życia stanowiły 26,0 proc. liczby bezrobotnych [tzw. stanów uśrednionych, zawartych w arkuszu IV dodatku statystycznym, porównanie do 66 326 bezrobotnych ogółem].
4. Oferty stażowe są od lat realizowane u tych samych pracodawców. Dowodzi to małej zmienności popytu. Zakłady chętnie podpisują umowę, która zapewnia im dotacje. Staże przyczyniają się do rozwoju firm, a w mniejszym stopniu samych bezrobotnych. Staże (finansowane przez PUP) powodują obniżenie kosztów funkcjonowania podmiotów, a pracodawcy korzystają z nich tylko właśnie z tego powodu. Często nie przyczyniają się do lepszego opanowania czynności zawodowych przez pracownika, ponieważ pracodawcy **szczególnie, gdy jest to mała firma** niechętnie przyuczają do zawodu kolejną osobę – co absorbuje ich czas i zmniejsza zyski. Właściciele firm otrzymują refundację za osobę, a zlecają do wykonania proste czynności. Nie poświęcają sporo czasu na realizację programu praktyk, wobec tego ukończenie stażu jest formalnością i najliczniejszą przyczyną powrotu do ewidencji bezrobotnych – 2109 młodych bezrobotnych [arkusz I dodatku statystycznego, bilans bezrobotnych]. Osoby młode nadal stanowią większość stażystów [53,2 proc.] ogółu bezrobotnych, korzystających z tej formy.
5. Przez ilość środków finansowych wydatkowanych w ramach aktywnych form można wpływać na poziom bezrobocia rejestrowanego. W pewnych okresach można je zwiększać, aby w innych zmniejszać [oczywiście w pewnych granicach]. Zwykle na interwencję oddziałują jeszcze inne zjawiska. Ustawodawca na poziom bezrobocia wpływa przez ilość środków kierowanych do PUP. Wobec ograniczonych zasobów, którą realnie mają do dyspozycji PUP do aktywizacji osób bezrobotnych – większość z realizowanych form aktywnych – jest kontynuacją z okresu poprzedniego, a tylko nieznaczna część zawiera nowe umowy, które zostały podpisane już w okresie danego roku.
6. Znaczna ilość bezrobotnych do 30 roku życia podejmuje **prace niesubsydiowane – 16 128 osób** [bilans bezrobotnych], co stanowi 81,6 proc. wszystkich podjęć pracy w grupie osób do 30 roku życia w PUP. Przy depopulacji i braku zasilania znaczną

ilością osób młodych, bezrobocie rejestrowane trwale nie wzrasta, a jego poziom w pewnych granicach zmienia się w zależności od okresu zima – lato ¹.

7. Drugą, co do wielkości przyczyną wyrejestrowań z powodu podjęcia pracy – są **formy subsydiowane (3636 osób)**, w tym znaczna ilość osób do 30 roku życia jest kierowana na **staże (2811 osób)**. Osoby wyłączone na staż odlicza się od liczby bezrobotnych do celów statystycznych. Jednocześnie ustawodawca nie traktuje stażu jako formy zatrudnienia.
8. Kolejną formą aktywizacji przez subsydia są **szkolenia (860 bezrobotnych do 30 roku życia)**. Odnotowano niewielką ilość bezrobotnych wyrejestrowanych z powodu rozpoczęcia **prac społecznie użytecznych** ² (527 bezrobotnych ogółem, w tym 31 osób do 30 roku życia). Prace te mogą być wykonywane w wymiarze do 10 godzin tygodniowo. Za wykonywanie pracy bezrobotnemu przysługuje waloryzowane świadczenie (art. 73a ust. 3) **wynoszące min. 12,20 zł za godzinę**, link do aktualnej wysokości <https://psz.praca.gov.pl/-/184577-obowiazujace-stawki-kwoty-i-wskazniki>. Wysokość ww. świadczenia jest niska, a liczba godzin ograniczona, co pomimo możliwości korzystania ze świadczeń pomocy społecznej – nie kumuluje znacznej ilości osób bezrobotnych [również młodych] w tej formie aktywizacji.
9. Wśród aktywizowanych osób do 30 roku życia w ramach dostępnych **bonów** (nowela ustawy z 2014 roku wprowadza bon na **zasiedlenie, szkoleniowy, stażowy i zatrudnieniowy**) – niezmiennie najliczniej osoby bezrobotne korzystają z **bonu na zasiedlenie**. Następuje zarówno założenie własnej działalności gospodarczej (11 osób) jak i podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania (871 bezrobotnych).
10. Z **bonu na zasiedlenie** korzystają z reguły osoby po studiach, które nie mogą podjąć zatrudnienia w małych miastach i wsiach lub nie chcą pracować w swoich rodzinnych stronach czy miastach o średniej wielkości. Są to np. specjaliści w zawodach medycznych (lekarze). Równie często emigrują [niekoniecznie w ramach subsydiów PUP] osoby po ukończeniu studiów w zakresie nauk ścisłych czy budownictwa [inżynier automatyki i robotyki, programista robotów przemysłowych, programista aplikacji, inżynier mechanik itp.]. Są to profesje deficytowe nie tylko w kraju, ale i poza jego granicami. Kraje biedniejsze [rozwijające się] są zmuszone do redukcji popytu [brak możliwości finansowania niezbędnych etatów], a kraje bogate [rozwinęte] przyciągają fachowców lepszymi zarobkami, warunkami pracy czy możliwością realizacji układu zbiorowego pracy w ramach rozwoju zawodowego.
11. Istotna jest również kultura wykonywania zawodu w danym kraju, ukształtowana w przeszłości. Szczególnie widoczne jest to w skomplikowanych usługach, co może definiować np. poziom usług medycznych niezależnie od ilości posiadanych na miejscu specjalistów. Niekiedy popyt różnicuje się terytorialnie, co powoduje potrzebę zmiany miejsca zamieszkania. W centrach rozwoju takich jak duże aglomeracje

¹ Sezonowość. W I kwartale danego roku następuje wzrost liczby bezrobotnych, który bez zwiększenia się ilości osób młodych – nie może nadal powodować trwałego wzrostu osób pozostających bez pracy. W II i III kwartale następują zwykle spadki poziomu bezrobocia. Z reguły IV kwartał danego roku – charakteryzuje się ograniczeniem spadków, które jeżeli następują – są na niższym poziomie liczbowym lub procentowym jak w okresie II i III kwartału. Czasem już od stanu na koniec XI i XII następują wzrosty, które często kumulują się w styczniu, lutym i marcu następnego roku.

² Prace te nie są traktowane jako podjęcie zatrudnienia, odbywają się bez nawiązania stosunku pracy i umowy o pracę. Ten rodzaj pracy ma charakter stosunku zobowiązaniowego wg prawa cywilnego. Organizowane są przez gminę w jednostkach pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub działalnością na rzecz społeczności lokalnej. Wykonywanie prac społecznie użytecznych odbywa się na podstawie porozumienia zawartego między starostą [urzędem pracy] a gminą, na rzecz której prace będą wykonywane. Starosta refunduje gminie ze środków Funduszu Pracy do 60 proc. minimalnej kwoty świadczenia przysługującego bezrobotnemu. Świadczenie to może być w całości finansowane z budżetu gminy.

miejskie, pracodawcy więcej oferują młodemu człowiekowi (po ukończeniu edukacji lub nawet w czasie jej trwania) niż prowincja. Bony na zasiedlenie umożliwiają przepływ pracowników do centrów – dla tych osób młodych, które pozostały w małych ośrodkach akademickich lub wrócili do miejsca zamieszkania i mają problemy z uzyskaniem pracy stałej. Z drugiej strony emigracje jeszcze bardziej drenują z fachowców zarówno miasta jak i tereny wiejskie. Problem ten dotyka nie tylko powiaty rolnicze, w których można odnotować wyższą stopę bezrobocia jak w przemysłowych. Proces opisuje znacznie mniej szansy na uzyskanie oferty pracy ma wsi z powodu braku alternatywnych form zatrudnienia. Jednakże sytuacja na terenach wiejskich i suburbiach zaczyna być bardziej stabilna jak w regionach przemysłowych. Oczywiście nie oferuje aż tylu miejsc pracy. W powiatach, gdzie występuje jakikolwiek przemysł często funkcjonuje jeden większy zakład, który nie zgłasza nowych miejsc pracy i może mieć problemy z utrzymaniem istniejących np. z powodu okresowych zmian zapotrzebowania na rynku u kooperanta za granicą.

12. Kapitał przemieszcza się swobodnie. Niejednokrotnie poza menadżerami również i pracownicy mogą podjąć zatrudnienie w firmach zgłaszających wakaty. Coraz częściej przekraczają granicę rodzimej kultury, wyznaczone np. przez ten sam język. Praca w korporacjach staje się koniecznością. Młodzi komunikują się w nowoczesny sposób. W poszukiwaniu pracy potrafią wykorzystywać nowe możliwości. Ci, którzy pozostają w małych ośrodkach akademickich lub wracają do miejsca zamieszkania, gdy pojawiają się problemy z zatrudnieniem szybko uświadamiają sobie, gdzie należy się starać o angaż, który pozwoli na stabilizację życiową. Osoby młode często poszukują zajęcia, które nie pozbawi ich satysfakcji z dobrze wykonanej pracy na początku kariery zawodowej.
13. Wiele społeczeństw jest bardziej zaawansowane w rozwoju, co może być inspirujące [nowe pomysły, sprawdzone rozwiązania]. Posiadamy również liczne własne osiągnięcia, które nasi rodacy od wielu lat wdrażają w różnych krajach. **Nie powinniśmy z nich rezygnować, ponieważ są unikalne.** Nasze rodzime pomysły często po niewielkich modyfikacjach sprawdzały się w różnych społeczeństwach, przynosząc wiele korzyści. Polska posiada potencjał w zakresie doświadczenia różnych struktur organizacji społeczeństwa np. od 31-08-1980 do 13-12-1981 funkcjonował czwarty typ ładu społecznego – porozumień zbiorowych. W oparciu o bogate doświadczenia [zabory – trzy różne systemy społeczne] potrafimy modyfikować instytucje społeczne, kreować nowe systemy. Z korzyścią dla obywateli redukować procedury, co stanowi znaczny przyczynek do dalszego rozwoju demokracji. **Polska należy do nielicznych krajów o wysokiej kulturze technicznej.** Niekiedy nadmierne reformy powodują wiele negatywnych konsekwencji, gdzie po pewnym czasie wraca się do rozwiązań już stosowanych. Zbędne komplikowanie procedur – tworzy nową jakość społeczną, która nie zawsze ułatwia życie i jest oczekiwana przez zwykłych ludzi. Nie każda zmiana społeczna następuje w sposób racjonalny.
14. Wiele osób wybiera emigrację. Godzi się, wobec braku alternatywy, na wiele niedogodności, ponieważ kraje docelowe w ogóle oferują pracę, często o wyższych zarobkach. Pokolenie „Z” [osoby urodzone w latach 2001-2020] jest bardziej przywiązane do tradycji [pokolenia dziadków tj. „X”], co nie koniecznie będzie oznaczało mniejszą mobilność. „Z” w kolejnych dekadach XXI w. [trzeciej i czwartej tj. lata 30. i 40. XXI w.] będzie często migrować, podobnie jak ich rodzice czy dziadkowie. Świat w coraz większym stopniu zmieni się w „globalną wioskę”, a pokolenie „X” określane mianem nomadów tj. koczowników [urodzeni w latach 1961-1980] efektywnie ich tego nauczy.

15. Rejestrowany kierunek odpływu zasobów ludzkich to duże miasta w kraju lub położone w regionach o znacznie wyższym PKB [np. w przeliczeniu na mieszkańca]. Subsydia, a szczególnie bon na zasiedlenie nie wpływa na poziom bezrobocia np. w województwach wschodnich, ponieważ proces emigracji następuje niezależnie od interwencji na rynku. Większość przepływów pracowników jest bardzo słabo rejestrowana w statystykach. Pomoc publiczna nie ma na nią wpływu. Bony umożliwiają przepływ specjalistów do dużych miast, w celu nabycia doświadczenia, które otwiera drogę do dalszej emigracji w kraju i za granicę RP, co wzmacnia niekorzystny trend depopulacji.
16. W powiatach rolniczych i małych miastach brakuje pracy. Są niedoinwestowane, z małą ilością firm i ograniczonym dostępem do usług. Inne walory wsi pozostają trudne do asymilacji. W niewielkich jednostkach administracyjnych rozwój następuje znacznie wolniej od średnich czy dużych miast [nie mówiąc już o metropoliach]. Osoby po studiach często nie mogą podjąć zatrudnienia w swoich rodzinnych stronach czy nawet w miastach średniej wielkości z powodu braku perspektyw. Peryferia są związane z brakiem sensownej strategii. Zmiana następuje znacznie wolniej niż w centrach.
17. W dużych miastach można łatwiej uzyskać zatrudnienie, które gwarantuje dochody. Wypracowanie kapitału na starość staje się możliwe. Tereny atrakcyjne turystycznie są wymarzone do odpoczynku po pracy. Następuje w niektórych częściach kraju rozwój tzw. suburbii, które są położone w pobliżu dużych aglomeracji miejskich. Coraz częściej nie są pozbawione infrastruktury. Najwcześniej „*suburban area*” zaczęły powstawać w USA, tj. już od lat 60. XX w. Aktualnie zwiększa się na całym świecie proces powstawania przedmieść, które [w zależności od kraju] posiadają różne funkcje. Często przyczyną ich wzrostu są niższe ceny nieruchomości i gruntów niż w centrach miast. Nieuchronnie na tereny wiejskie w coraz większym stopniu wkracza cywilizacja. Wieś nie jest już taka jaka była w XIX wieku czy na początku XX wieku. Izolowana od reszty świata, bez infrastruktury [dróg, sieci instalacyjnych, samochodów czy centrów handlowych]. Suburbia z większą ilością zieleni, ogrodami, sadami, uprawą ziemi, niekiedy hodowlą zwierząt – nie są również miastem. Nie posiadają typowej zabudowy dla miast, oferując mieszkańcom łączenie wybranych funkcji bytowania.
18. Nowe zjawiska mogą powstrzymać wzrost milionowych metropolii, a wówczas zmieni się typ zabudowy, który będzie połączeniem „betonowych pustyni” ze znaczną ilością zieleni i lasów, widocznych w pejzażu do tej pory tylko na wsi. Nastąpi redukcja terenów całkowicie zurbanizowanych (miast) i o typowo rolniczym charakterze (wsi), na korzyść nowej formy połączenia natury z architekturą. Takie koncepcje były obecne w latach 70. XX w., jednak w praktyce rzadko stosowane, pomimo wiedzy, co do pozytywnego wpływu na zdrowie i rozwój społeczności. Nowoczesne łączenie terenów zielonych z przestrzenią zurbanizowaną jest korzystne dla wielu aspektów

bytowania, również przeciwdziałania ociepleniu klimatu. Zmianę zapewni większy udział społeczności w trafnym gospodarowaniu środkami publicznymi³.

³ Rozwój przyjaznej dla człowieka infrastruktury pozostaje w deficycie w niektórych obszarach **kilkupasmowe drogi** – głównych szlaków komunikacyjnych], **wielopoziomowe skrzyżowania** [bezkolizyjne, nie tamujące ruchu pojazdów i pieszych], **kompletne instalacje przy drogach** [wodociąg, kanalizacja sanitarna i deszczowa, prąd, gaz, światłowód pod ziemią w betonowych zabezpieczeniach]. Często brakuje np. **transportu publicznego** pozwalającego na szybką komunikację w ramach 1 biletu na jak najszerszych terenach łączących wieś, suburbia i centra miast. Aby transport publiczny stał się godny XXI w. są potrzebne nowe inwestycje np. wzrost użytkowania **autobusów przegubowych**. Z czasem powinna być priorytetem zamiana całego taboru na większe pojazdy. Jest to sensowna zmiana, ponieważ autobusy przegubowe: zwiększają zyski przewoźników [wzrost liczby pasażerów korzystających z komunikacji miejskiej], wzrost komfortu [likwidacja tłoku] i spadek zakażeń [brak tłoku ogranicza transmisję chorób]. **Inwestycje w RTM z zachowaniem standardów znacznie ograniczają wzrost dwutlenku węgla w atmosferze, tak jak zwiększenie terenów zielonych w miastach**. Świadome kształtowanie przestrzeni wymaga poszanowania interesu wielu osób, własności prywatnej [jak w Europie Zachodniej i Północnej, z nieprzerwaną tradycją warstwy mieszczańskiej, kapitalizmu i kultury demokracji]. Człowiek potrzebuje kontaktu z przyrodą, a postęp gwarantuje **brak przeciwności z produkcją**, która nie jest już możliwa tylko w miastach czy zagłębieniach przemysłowych. Powoli udział produkcji masowej będzie topniał [nie koniecznie w całości zaniknie] wypierany przez **prosumpcję**, która zmieni relacje między podażą a popytem i będzie możliwa w każdej dziedzinie i miejscu [np. w energetyce, na wsi]. Gdy wzrośnie ilość prosumentów udział produkcji dla rynku może się zmniejszyć. Sztuczna inteligencja i nowe formy aktywności gospodarczej [kryptowaluty, tokeny itp.] mogą w przyszłości warunkować wiele zmian zarówno pozytywnych, jak i negatywnych.